

הרי פשיטא הוא דמתכפר לו בפני עצמו.

שהרי הוראה דלהון, אינה הוראה, ולא כלום, ודבר פשוט הוא שאין מביאין פר העלם דבר.

וכיון שרק הוראת הכהן נחשבת הוראה, הרי פשיטא שמתכפר בפני עצמו. וכמו כן, בעי לאתויי כשבה או שעירה, כל חד וחד מהציבור שעשה כהוראתם, כדין חטאת היחיד, שהרי אין הוראתם נחשבת להוראת בית דין!

ואי מדובר באופן דאינון מופלאין, והוא לאו מופלא, הרי יקשה:

אמאי מתכפר לו בפני עצמו? הא הוראה ידידה אינה הוראה ולא כלום היא! שהרי אין המשיח חייב להביא פר אלא אם טעה בהוראתו כשהוא דייק "מופלא". ואילו על שגגת מעשה בלי הוראתו, אין המשיח מתחייב כלל, ואפילו אם אינו מופלא. (13)

אמר רב פפא: במשנתנו מדובר כגון שהיו ב-ז מופליין שניהן, הבית דין והמשיח.

ובאה המשנה להשמיענו, כי למרות שהיתה הוראת בית דין, ומביאין עתה קרבן פר העלם דבר עבור הצבור, אין המשיח מתכפר בו, משום שהוראתו היתה באיסור אחר, וכפי שיבואר להלן.

אבל אם היתה הוראתו באותה הוראה שהורו בית דין, הרי אף על גב שהורה בפני עצמו, הוא מתכפר בקרבן הצבור, וכדדרשינן מ"חטאתו".

סבר אביי למימר, כי דין זה, שאם הורה המשיח באיסור אחד והורו בית דין באיסור אחר אין המשיח מתכפר בקרבן של ציבור, היינו דוקא באופן שחטא [צ"ל הורה] בפני עצמו ועשה בפני עצמו.

ומבאר הגמרא: היכי דמי? — כגון דיתבי הכהן המשיח ובית דין בשני מקומות

בשני איסורים שונים! ולכן זה נקרא שהכהן "עושה על פי עצמו, בהוראת עצמו".

13. כך פירשו רש"י והמאירי, וכן פסק הרמב"ם [פט"ו ה"ב] שכהן גדול אפילו אינו מופלא פטור מקרבן על שגגת מעשה. אך ברבינו חננאל נקט [במשנה] שכהן משיח שאינו מופלא חייב קרבן יחיד על שגגת מעשה, [עיי"ש הערה 10], ולכן ביאר כאן שקושית הגמרא נסובה על חטא עם הציבור מתכפר לו עם הציבור, ואיך יתכפר עמהם הרי אינם מופלאים ואינה הוראה, ולא גרסינן "פשיטא דמתכפר לו בפני עצמו". וכן לאידך כשאינו מופלא, פשיטא שמתכפר לו עמהם, שהרי הוא כיחיד מן הציבור שמתחייב כשבה בשגגתו,

ומתכפר עם הציבור בהוראת ב"ד. ואמנם תמוה, למה רש"י לא פירש כן את קושית הגמרא, ולמה הקשו רק "פשיטא" שמתכפר בפני עצמו כשהורה בפנ"ע, והרי יותר קשה על מה שמתכפר עם הציבור כשהורה עמהם והם אינם מופלאין [ואם הוא לא מופלא הרי יקשה שאינו חייב פר].

ומוכת, שנחלקו רבינו חננאל ורש"י באופן שהתברר אחר כך שדעת המופלא מסכמת עם הוראת ב"ד. דעת רש"י כתוס' [בע"ב] שהוראתם הוראה, ולכן אף אם כך הוא מופלא, מתכפר עמהם. ורבינו חננאל סבר כי אין הוראתם הוראה, כיון שלא ידעו דעתו בעת ההוראה, ולכן מקשינן איך מתכפר עמהם. והחזו"א [ט"ו א'] כתב שאכן קושיית

נפרדים, וקא מורו בתרי איסורי נפרדים.

אבל אם ישבו שניהם במקום אחד, מתכפר המשיח בשל צבור, למרות שהורה באיסור אחר, כי כיון ששמעו בית דין מה הורה ולא מיחו בידו, נחשב שלא חטא בפני עצמו [ביאור רבינו חננאל] (1).

אמר ליה רבא לאביי: אטו, האם שני מקומות גורמין לכך שיביא המשיח קרבן בפני עצמו?

אלא בהכרח, אפילו יתבי, הכהן המשיח ובית דין, בחד מקום, כיון דקא מורו בתרי איסורי, נחשב חטא המשיח, לחטא בפני עצמו? (2)

ועתה מבארת הגמרא את הענין בהרחבה:

א. זה פשיטא, שאם חטא הוא, הכהן המשיח בחלב, והן הבי"ד הורו בשגגה לציבור היתר בעבודת כוכבים, ודאי שחטא בפני עצמו הוא.

דהא חלוקין חלב ועבודת כוכבים בטעמייהו, שהרי הם נלמדים משני פסוקים שונים. וחלוקין אף בקרבנות.

דחוא, שטעה בחלב, דינו בפר. והן, שטעו בעבודת כוכבים, דינם בפר ושעיר.

והחילוק ביניהם הוא חילוק ניכר, דהא קא מייתו הני בית דין שטעו בענין עבודת כוכבים שעיר לחטאת הציבור, בנוסף לפר

מקומות והורו באיסור אחד, ונחשב כהורה בפני עצמו שאינו מתכפר עם בי"ד, ואילו רבינו חננאל כתב שבאופן זה אינו נחשב כמורה בפני עצמו ולכאורה נחלקו בנידון דלעיל [ז]. הערה 10] שתוס' סברו שפטור הכהן מפני שסומך על הוראת בי"ד, ולפיכך אם היו בשני מקומות אינו מתכפר עם בי"ד כי לא סמך על הוראתם ומתחייב בפני עצמו. ואילו רבינו חננאל סבר שאינו מתכפר עם הציבור אלא כשעשה עמם חטא אחד ולכן בשני מקומות אף שהורה בפני עצמו, ואינו מתכפר עמם, מכל מקום אינו מתחייב בפני עצמו, כי לא עשה בפני עצמו, ולא בכך העמיד אביי את חיובו כשמורה בפני עצמו, אלא כשהורו בשני מקומות ובשני איסורים.

2. דעת רבא כי אף אם ישבו במקום אחד, כיון שלא הורו כהוראתו נחשב שהורה בפני עצמו. ולפי תוס' יש לדון אם מודה רבא כי כשהורו באיסור אחד בשני מקומות נחשב כהורה בפני עצמו, ואף שאין חילוק המקומות גורם, מכל מקום לא שמע שהורו בי"ד כהוראתו, וחייב

הגמרא היא גם על כפרתו כשהורה עם הציבור, שהרי לא יתכן אופן זה, כי אילו הוא מופלא, בהכרח נודע לו כבר הוראת בי"ד כשנמלכו עמו, ושוב אינו נחשב כמורה לעצמו, ואינו מתחייב בפני עצמו ומתכפר עמהם, אלא כפרתו רק כיחיד מהציבור, ואם הם מופלאים ונמלך עמהן שוב הוא יודע הוראתו, [ואם הורה ועשה קודם שהורו, מסתבר שלא יצטרף להתכפר עמהם, עיין סוף הערה 9]. ובהכרח צריך להעמיד שהן שוין ואינם צריכים להמלך זה בזה.

1. לדעת אביי אין כהן משיח חייב אלא כשעשה רק על פי הוראתו, אך אם סמך גם על בי"ד, פטור, ולפיכך נקט רבינו חננאל כי אם ישבו במקום אחד, אף שהורו באיסור אחר, הכהן טפור, כי סמך על כך שבי"ד שמעו הוראתו ולא מיחו ואף שלא הורו בפירוש הוראה שיכל יחיד לסמוך עליה ועיין חזו"א [ט"ו ג'] שתמה לגירסתינו שמדובר בשני איסורים, למה צריך להעמיד שישבו בשני מקומות.

והנה תוס' גרסו שמדובר בישבו בשני

לעולה. ואילו הוא, הכהן המשיח, לא מייתי שער אלא פר בלבד⁽³⁾.

והן הורו בטעות היתר בחלב שעל הדקין, מהו?

וצדדי הספק הם:

מי אמרינן, אף על גב דקרבנן שוה [שהרי בין הכהן המשיח בפר, ובין בי"ד כפרתם בפר], בכל זאת, כיון דמתרי קראי קאתו, איסורים אלו משני כתובים הם נלמדים, אם כן, הא פליגינן בטעמייהו. ונחשב שכל צד הורה וחטא בפני עצמו, ולא מתכפר המשיח בקרבן העם.

או דלמא, שם חלב אחד הוא, ונחשב כאילו

ב. וכל שכן באופן שהוא חטא בעבודת כוכבים, והן בחלב, שנישב לחטא בפני עצמו, כי באופן הזה החילוק ביניהם ניכר יותר, דחלוקין בקרבנותיהן לגמרי. והוא מביא שעירה, כדין קרבן יחיד, ואינהו פר⁽⁴⁾. ולפיכך, בשני האופנים אלו, פשיטא שמתכפר המשיח בפני עצמו.

ג. אלא, שיש לדרן באופן שהוא התיר לעצמו בטעות, וחטא בחלב המכסה את הקרב, ⁽⁵⁾

בעבודה זרה גם בשגגת מעשה, הרי אין הוראתו הוראה ואינה מצטרפת להוראת בי"ד, ודומה לכל יחיד המורה לעצמו ועושה בשגגה, שאינו מתכפר עם הבי"ד שהורו כמותו, כיון שלא תלה בבי"ד. וכן משמע בתוס' רא"ש [בע"א ד"ה שאין] שאינו מתכפר עמהם כי משיח כעכו"ם כיחיד [עיי"ש הערה 8].

5. הוקשה לרש"י הרי זה דבר שהצדוקין מודים בו, [ועיי'ן תוס' ג. ד"ה הורו שתירצו קושיא זו], וכתב שהורו לחלק בין שיעור כזית לפחות מכזית, שאין השיעור מפורש בתורה ואין צדוקים מודים בו. וביאר החזון איש [שם ד'] כוונתו, שהתירו אפילו כזית והחשיבוהו כפחות מכזית, ואמרו שאין איסור כלל בפחות משיעור, דהיינו שהורו כמאן דמתיר חצי שיעור מן התורה, ולכן נחשב שאמרו "לעשות", וכן מבואר בנודע ביהודה [תנינא יו"ד ל"ב].

אך בחק נתן כתב שהתירו פחות מכזית אפילו למאן דאמר חצי שיעור אסור מן התורה, ואף שאין זה איסור שיש בו כרת, כיון שאם היה אוכל שיעור שלם היה בו כרת, נחשב כהוראה בדבר שיש בו כרת.

בפני עצמו כי לא עשה על פי הוראתם, או שנחלק על אביי בכך, וסובר כי באיסור אחד מתכפר עם הציבור, ורק חילוק האיסורים מחלק הכפרות. וכך נקט החזו"א [שם]. וצריך להבין למה יתכפר עמהם, והרי לא עשה על פיהם. אכן לדעת רבינו חננאל יש לדרן מאידך, כי אף שאינו מתכפר בפני עצמו, כי לא עשה בפני עצמו, שהרי עשו הציבור, מכל מקום יש לומר שגם אינו מתכפר עם הציבור, כי לא שמעו בי"ד הוראתו ולא סמך עליהם.

3. מלשון הגמרא משמע לכאורה כי החילוק בקרבנות הוא במין הקרבן אם שער או פר, אך חילוק דינו שהוא בחטאת והם בעולה, אינו מחלק את ההוראה.

אך יש לבאר שהמשיח אינו יכול להתכפר בפר הציבור, כי לציבור לא מכפר הפר לבדו, אלא עם השעיר, והמשיח צריך להתכפר בפר בלבד בחיובו העצמי, ואין הכוונה לחילוק במין ודין הקרבן.

4. החזו"א [ט"ו ג'] ביאר שספק הגמרא הוא רק לפי רבנן, שהצריכו הוראת כהן לעצמו גם בעבודה זרה, אך לרבי שחייב כהן משיח

בי"ד, ולפיכך בטר קרבן אזלינן, ונחשב לכהן כהוראה עם הציבור, ומתכפר משיח בשל צבור?

ומסקינן: תיקון(7)

שנינו במשנה: שאין בית דין חייבין עד שיוררו לבטל מקצת ולקיים מקצת וכו'.

והוינן בה: מנלן דעד שיוררו לבטל מקצת ולקיים מקצת אינם חייבין?

ומבארין: כדאמרין באידך פירקין [לעיל ד ב]: דדרשינן "ונעלם דבר" — "דבר" ולא כל

הורו באיסור אחד, ומתכפר המשיח בקרבן העם?

ד. אם תמצא לומר "שם חלב אחד הוא", ומתכפר המשיח בפר הציבור, עדיין יש להסתפק באופן הבא:

חוררה הוא היתר בחלב, והן הורו היתר בדם, מהו?

מי אמרינן, בטעמייהו הא פליגיין שהרי הם שני שמות איסורים שונים(6).

או דלמא, כיון דשוין חלב ודם בקרבן, שהרי על שניהם מביאים פר, בין משיח בין

ולגירסתם מוכן שהסתפקו בחלב ודם שהם שני שמות, ואם תמצא לומר שהם שני איסורים, יש לדון בשני חלבים שהם שם אחד אך נכתבו בשני קראי, אם מצטרפין. ועיין מרומי שדה.

ומאיבעיא זו לכאורה מוכח שלא כביאור הגר"ח, שכתב [בפי"ג משגגות] כי הרמב"ם פסק בספק הגמרא לעיל [ג א] ששני מיעוטים שחטאו זה בחלב וזה בדם מצטרפין, כי פשיטא ליה שאין הספק לגבי חיוב קרבן ציבור, שהרי אין קרבן אחד לשני חטאים, ובהכרח שהספק לגבי פטור היחידים, ומספק נקט לפטרן. ובסוגיין לכאורה לא ניתן לבאר כן, שהרי הספק לגבי כפרת הכהן עם הבי"ד בקרבן אחד על שני חטאים. ולפי המבואר לעיל, יתכן שחלוק צירוף הכהן, כיון שאין צורך לצרפו לחיוב הקרבן, אלא רק לכפרה, ומועילה לו כפרת הקרבן, אף שהביא והוה הציבור לכפרת חטא אחר, וצ"ע.

7. הרמב"ם [פט"ו ה"ה] פסק שמביא פר בפני עצמו, ותמהו הכסף משנה והלחם משנה הרי האיבעיא לא נפשטה והוה צריך לפסוק מספק לקולא, שהרי ספק חולין בעזרה הם. ולפיכך דחק הכסף משנה שמביא ומתנה, אם הוא חייב

6. האחרונים התחבטו בכיבור בעיית הגמרא בחלב ודם: הבאר שבע הקשה הרי כבר איבעיא לן בשני סוגי חלב אם נחשבים כחטא אחד ומצטרף הכהן לציבור או לא, ומסקינן "אם תמצא לומר שם חלב אחד הוא", ומשמע שהם מצטרפין רק מפני שהם שם אחד, אך קרבן אחד אינו מצטרף, וכיצד אמרינן כאן שאילו אזלינן בטר קרבן מצטרף. ועיין בפתח הבית שנקט כי לא נפשטה בעיית שני חלבים, אלא שקלינן וטרינן בסברות הצירוף. [ועיין לעיל ג א שביארנו כי כאן פשיטא לן שאין מצטרפין כשקרבנם חלוק, ואילו לגבי צירוף שני מיעוטים לרוב קהל מספקא לן, מפני שכל הקהל מצטרף לחיוב אחד, אך הכהן אינו מצטרף לחיוב הבי"ד, אלא לכפרה בלבד].

אכן גם הצד שאינו מצטרף צריך ביאור, כי בחלב משמע שאפילו אם נאמרו בשני פסוקים, כיון ששם אחד להם מצטרפין, ואם כן אין טעם לחלק בחלב ודם, ובהכרח כמבואר בפנים שהאיבעיא היא אם חילוקו לשני שמות, גורם שלא יצטרפו לכפרה בקרבן אחד. ובהערה הבאה נביא את גירסת רבינו חננאל והרמב"ם שהקדימו איבעיא זו לאיבעיא דשני חלבים,

דתנו רבנן: לפי שיצאה עבודת כוכבים מכלל שאר המצוות לדון בעצמה, שחייבים על הוראתה בטעות פר ושעיר, יכול יהיו חייבים בה אפילו על עקירת מצוה כולה,

נאמר כאן בעבודת כוכבים, "והיה אם מעיני העדה", ונאמר להלן בשאר מצוות, "ונעלם דבר מעיני הקהל", ולומדים זה מזה בגזירה שוה:

מה להלן, בשאר המצוות, מדבר הכתוב בהוראה על ידי בית דין, דכתיב "ונעלם דבר מעיני הקהל — ועשו", ומשמעות הכתוב ש"מעניי הקהל", דהיינו בית דין, נעלמה ההוראה, ואילו הקהל עשו חטא בשגגה לפי אותה הוראה.

אף כאן, בעבודה זרה נמי, מדובר בהוראת

הגוף! שאם נעלם מהם כל גוף האיסור, אין חייבין בפר העלם דבר.

שנינו במשנה: וכן המשיח אינו חייב עד שיוורה לבטל מקצת ולקיים מקצת.

מנלן?

דכתיב "אם הכהן המשיח יחטא לאשמת העם", הרי משיח כציבור! דהיינו שגדרי חטאו שוים לגדרי חטא הציבור על פי בי"ד, וחיוב שניהם תלוי בהוראה לבטל מקצת.

שנינו במשנה: ולא בעבודת כוכבים עד שיוורו בי"ד לבטל מקצת ולקיים מקצת.

מנלן?

את הספק בחלב שעל הקבה ועל הדקין, וגרס: אם תמצא לומר שלא מצטרפין [בדם וחלב] דכתרי איסורי דמיא, ועיין מרומי שדה ולפי זה ביאר כי הרמב"ם פסק כן רק בחלב ודם, כי בשני סוגי חלב פטור ממה נפשך, לגירסתינו משום שנפשט באת"ל ששם אחד הן, ולר"ח נשאר בספק.

ובקרן אורה והורה גבר ביארו שאבי ורבא נחלקו בנידון לעיל, שדעת רבא כי מתכפר עם הציבור כי חטאו שוה לחטא הציבור ועשה עמהן, ורק לפי דרכו איבעיא לן אם מצטרפין איסורין ששוין בקרבנם או בשמים, אבל לאביי אין כפרתו עמהן תלויה אלא אם סמך על בי"ד, וכיון שטעמם חלוק לא יכל לסמוך מאיסור אחד למשנהו, ואין מתכפר עמהן, וכיון שהרמב"ם נקט [בהלכה ד' וכדלעיל] טעם זה שסמך על בי"ד, לפיכך לא הסתפק כלל בספיקות אלו ופסק לקולא. ועיין עוד בחזון איש [ט"ו ו']. ובאור שמח [פט"ו ה"ה] שביאר באופן שונה.

יהיה לחובתו ואם לא יהא לנדבה. אך שאר נושאי הכלים תמהו על כך שהרי חטאת לא באה בנדבה. והלחם משנה כתב שהבעיא נפשטה לעיל [ג א] דאיבעיא בהורו בי"ד בחלב ועשו מיעוט בהוראתם, וחזרו בהן והורו בדם ועשו מיעוט בהוראתם, אם מצטרפין לרוב. ואחר כך אמרו אם תמצא לומר שמצטרפין כי איסורן וקרבנם שוה [עיי"ש מהרש"א בגירסא] ומשמע דמסקינן כן כי "אם תמצא לומר", פשיטותא היא. ודימה הרמב"ם צירוף של שני מיעוטים לרוב, לצירוף משיח עם בי"ד.

ובמנחת חינוך [ק"כ] תמה על דבריו, שהרי אדרבא אם לעיל הסיקו שמצטרפין כי קרבנם ואיסורם שוה, אם כן משיח שהורה בחלב עם בי"ד שהורו בדם, היה צריך להצטרף ולהתכפר עמם ולא להביא פר בפני עצמו. וכן תמה החפץ חיים בעין משפט.

ולכן כתב בליקוטי הלכות שהרמב"ם גרס כרבינו חננאל שנקט שאחר הספק בחלב ודם

בית דין.

דתנו רבנן: "ואם כל עדת ישראל ישגור". יכול יהו חייבים פר העלם דבר על שגגת מעשה בלבד, תלמוד לומר "ישגור ונעלם דבר" — אין חייבין אלא על העלם דבר עם שגגת מעשה!

שנינו במשנה: **וכן המשיח.**

מנלן?

דכתיב "אם הכהן המשיח יחטא לאשמת העם — הרי משיח **כצבור!** דהיינו שגדרי חטאו שוים לגדרי חטא הצבור על פי ב"ד, וחיוב שניהם תלוי בשגגת הוראה, דהיינו העלם דבר.

שנינו במשנה: **ולא בעבודת כוכבים אלא על העלם דבר עם שגגת מעשה.**

מנלן?

דתנו רבנן: **לפי שיצאה עבודת כוכבים לדון בעצמה לחייב עליה פר ושעיר, יכול יהו חייבים בה אפילו על שגגת המעשה בלא העלם דבר**

נאמר כאן בעבודת כוכבים "מעניני", ונאמר להלן בשאר המצוות "מעניני", מזה להלן אין חייבין אלא על העלם דבר עם שגגת מעשה, אף כאן אין חייבין אלא על העלם דבר עם שגגת מעשה!

ומדייקת הגמרא את לשון משנתנו: ברישא שנינו אין ב"ד חייבין בשאר המצוות אלא על העלם דבר עם שגגת מעשה, וכן המשיח בשאר המצוות אינו חייב אלא בהוראה עם

והיינו שהפסוק האמור בעבודה זרה אינו מוכיח שמדובר בהוראת בית דין, שהרי נאמר בו "והיה אם מעיני העדה נעשתה לשגגה", והעשייה אינה מתייחסת לבית דין אלא לצבור, ורק מכח הגזירה — שוה, למדנו שמדובר בהוראת בית דין].

ומה להלן בשאר המצוות אמרינן דנעלם "דבר" — **ולא כל הגוף, אף כאן, בעבודה זרה נמי אמרינן, ונעלם "דבר" — ולא כל הגוף!**

מתניתין:

אין חייבין בית דין בקרבן אלא על העלם דבר של בית דין עם שגגת המעשה של הצבור.

וכן המשיח אינו חייב על שגגת מעשה גרידא, אלא אם קדמה לה הוראה שהורה לעצמו בטעות. וחידוש יש במשיח שעל שגגת מעשה גרידא אינו מביא אפילו קרבן יחיד!

ואף **לא בעבודת כוכבים אין חייבין** (8) בית דין פר ושעיר, או משיח פר, **אלא על העלם דבר עם שגגת המעשה.**

גמרא:

מנלן שאין בית דין מביאים פר העלם דבר, אלא אם כן היה העלם דבר יחד עם שגגת המעשה?

8. בתוס' יו"ט דקדק כי לשון התנא "אין חייבין" הוא לישנא יתירא, שהרי יכל להמשיך

מעשה גרידא, אלא **בהעלם דבר** עם שגגת מעשה. **ושוין** חכמים ורבי בזה שקרבנו של המשיח בעבודה זרה הוא **בשעירה**. **ושוין** גם בזה **שאיין** הכהן המשיח **מביא** שום **אשם** תלוי [מהטעם שיתבאר לקמן].

ודחינן את ההוכחה מדיוק לשון המשנה:
ותסברא, וכי לקמן [ח א] במשנה ששנינו ברישא שאיין ב"ד חייבים אלא בדבר שזדונו כרת **ובשגגתו חטאת** "וכן המשיח", ובסיפא שנינו שהוא הדין בעבודת כוכבים אין חייבים אלא על דבר שזדונו כרת ושגגתו חטאת, **מי קתני** שם "וכן המשיח" בעבודת כוכבים אינו חייב אלא בדבר שזדונו כרת ושגגתו חטאת [על אף שכן

שגגת מעשה. ולעומת זאת בסיפא לגבי עבודת כוכבים, שנינו רק שבי"ד חייבים על הוראה עם שגגת מעשה, ואילו **שמישיח** אינו חייב **בעבודת כוכבים** רק בהוראה עם שגגת מעשה **לא קתני!**⁽⁹⁾

ולכאורה משמע, כי **מתניתין** שמחייבת כהן משיח בעבודת כוכבים על שגגת מעשה גרידא בלא הוראה, בהכרח **מני** — **רבי היא!**

דתניא: משיח בעבודת כוכבים — **רבי אומר** אפילו אם חטא **בשגגת מעשה** בלבד, חייב⁽¹⁰⁾, ואפילו שלא הקדים והורה בה היתר לעצמו, ולא היה העלם דבר. **וחכמים אומרים** שדין המשיח בעבודה זרה הרי הוא כדינו בשאר המצוות, ואינו חייב על שגגת

שביארו באופן נוסף.

10. בסנהדרין [ס"ב א] דנה הגמרא באיזה אופן מצינו שגגת מעשה בעבודה זרה, אביי אמר בעובד מאהבה או מיראה, ורבא אמר באומר מותר, ומקשינן אם כן היינו הוראה, ומתריצין שאומר מותר לגמרי, והוראה אינה אלא כשמורה לבטל רק מקצת. וביאר **הבאר שבע** כי אביי לא אמר כרבא, כי סבר שרבי מודה כי החיוב על שגגת מעשה בע"ז הוא רק באופן ששגג במקצת ולא בכל הדבר. והנצי"ב תמה למה לא העמידו ששגג באופן שנחשב כדרכה, כגון שזרק עליה אבן, ונמצא שהיא מרקוליס, עיי"ש שנקט אופן שאין זו עקירת כל הדבר.

ובקרבן אורה הקשה לרבא, כיצד דייקה הגמרא מהמשנה כרבי, והרי לרבי אינו חייב אלא כשאומר מותר, וביאר כי אומר מותר אינו נחשב להעלם דבר, כי אין העלם דבר אלא כשידע מתחילה ושכח, אך אם לא ידע כלל אינו העלם דבר אלא שגגה.

ולומר ולא בעבודה זרה אלא על העלם דבר וכו'. וביאר שבא לאפוקי מטעות, שלא נעמיד את המשנה כרבי המחייב משיח בעבודה זרה גם על שגגת מעשה בלי הוראה, ולפיכך הדגיש כי כולם אינם חייבין אלא עם העלם דבר בהוראה. ועיין בהערות על הגמרא.

9. הקשה התוס' יו"ט למה דייקה הגמרא רק ממשנתנו ולא מהמשנה הקודמת ששנינו בה בסיפא כי בעבודה זרה אין חייבין אלא על ביטול מקצת וקיום מקצת, ולא שנינו "וכן המשיח", כמו ברישא שם. ומוכח כי בעבודה זרה חייבין על שגגת מעשה אף בלי הוראה, ואין חילוק אם עקר הכל או לא, וכדעת רבי. [כך נראה לבאר כוונתו, ועיין רש"ש באופן אחר, ועיין בהערה הבאה]. וכן הקשה **הבאר שבע**.

ובחק נתן כתב כי באמת היה אפשר לדייק כן במשנה לעיל, אלא שהעדיפה הגמרא להוכיח כרבי ממשנתנו, משום שהמחלוקת נאמרה בהעלם דבר עם שגגת מעשה, ובכך עוסקת גם משנתנו, ועיין בפתח הבית ומרומי שדה

הוא דינו? (11)

"וכפר הכהן על הנפש השוגגת בחטאה בשגגה".

ודרשינן: "הנפש" — זה משיח.

"השוגגת" — זה נשיא.

"בחטאה בשגגה"

רבי סבר, כוונת הכתוב לומר: **הטא זה**, שחטא המשיח או הנשיא בעבודה זרה, **בשגגה** של מעשה, אף בלא הוראת ב"ד, **יהא חייב עליו**.

ורבנן סברי, כוונת הכתוב לומר: **מי שחטאתו** בשאר מצוות **בשגגה** בלבד, [דהיינו יחיד שחטא], יביא על חטאו בעבודה זרה שעירה, **יצא משיח שאין חטאתו** בשאר מצוות **בשגגה** בלבד, שהרי על שגגת מעשה לחוד פטור המשיח, ואינו חייב **אלא בהעלם דבר** המצטרף אליהם, ולפיכך אם חטא בעבודה זרה בשגגת מעשה בלבד, הרי הוא פטור לגמרי מקרבן.

ודנה הגמרא בהמשך הברייתא: "ושוין חכמים ורבי שמשיח שחטא בעבודת כוכבים דינו **בשעירה**" — **ביחיד!**

מנלן הא?

דאמר קרא "ואם נפש אחת" — אחד יחיד ואחד נשיא ואחד משיח כולם בכלל "נפש אחת" הן, וחיובה מבואר בכתוב שהוא

אלא בהכרח צריך לומר שם: **תני הא**, והיות ושנינו ברישא של המשנה שאין חייבים אלא על דבר שזדונו כרת ושגגתו חטאת וכן המשיח, ממילא ידוע לנו כי **הוא הדין להא**, שגם משיח דינו כצבור, וגם בעבודת כוכבים אינו חייב אלא בדבר שזדונו כרת ושגגתו חטאת.

אם כן, **הכא**, במשנתנו **נמי**, **תנא** ברישא בשאר המצוות, **הא**, שדינו של משיח הוא כצבור, ושניהם אינם חייבים להביא פר אלא על העלם דבר עם שגגת מעשה, וממילא ידוע לנו **שהוא הדין להא**, שמשיח הוא כצבור גם בעבודת כוכבים, וגם בה אין חייבים אלא על העלם דבר עם שגגת מעשה.

ואם כן, אין מקום לדייק שמשנתנו סוברת כרבי ממה שלא חזרה המשנה לומר כי גם בעבודת כוכבים שונה דין המשיח מדין בית דין. כי סמכה הרישא על הסיפא. ויתכן שמשנתנו סוברת כחכמים שגם משיח אינו חייב בעבודת כוכבים אלא בשגגת מעשה עם העלם דבר.

והוינן בה: **מאי טעמא דרבי** שמחלק בחיוב קרבן משיח בין עבודת כוכבים לשאר מצוות, והרי יש ללמוד מגזירה שוה כי משיח הושווה לצבור לכל דבר?

ומתריצינן: **אמר קרא** לגבי עבודה זרה:

11. לראוה תמוה, כי אדרבא לרבי מובן יותר למה לא שנינו להלן "וכך המשיח", כי לדבריו בעבודה זרה הוא שוה ליחיד בכל דיניו, ולכן לא אמר התנא שחיובו דוקא על דבר שזדונו כרת.

11. לראוה תמוה, כי אדרבא לרבי מובן יותר למה לא שנינו להלן "וכך המשיח", כי לדבריו בעבודה זרה הוא שוה ליחיד בכל דיניו, ולכן לא אמר התנא שחיובו דוקא על דבר שזדונו כרת.

שעירה!

א-א עוד אמרו בברייתא: ושיון חכמים ורבי, שאין המשיח מביא שום אשם תלוי(1).

והוינן בה: מנלן?

ומבארין: דכתיב באשם תלוי "וכפר עליו הכהן על שגגתו אשר שגג והוא לא ידע".

ודרשין: מי שחטאו בשגגת מעשה בלבד, הוא מתכפר באשם תלוי, אך לא משיח, שחטאו תלוי גם בהעלם דבר!

ודרשה זאת היא רק לדעת חכמים הסוברים שבכל עבירה אין חייב המשיח אלא בשגגת מעשה עם העלם דבר.

ואילו רבי הסובר שבעבודת כוכבים חייב המשיח על שגגת מעשה בלבד, סבר, שכך דרשו מפסוק זה: מי שכל חטאו [דהיינו: שבכל עבירה חיובו בחטאת, תלוי] בשגגה

בלבד, הוא זה שמתכפר באשם תלוי, יצא זה [הכהן המשיח] שאין כל חטאו בשגגה. שהרי בעבודת כוכבים בלבד הוא חייב על שגגת מעשה כשלעצמה, אבל בשאר המצוות אינו חייב על שגגת המעשה כשלעצמה, אלא בשגגת מעשה עם העלם דבר!

ומקשינן: מדי "כל שגגתו" כתיב בפסוק, שנוכל לדרוש כי רק מי שכל חטאו בשגגה בלבד, הוא המתחייב באשם תלוי?

ומתרצינן: אין! הרי מקרא זה כתוב בלשון שניתן לדרוש ממנו שרק מי שכל חטאו בשגגה מביא אשם תלוי. דאם בן כדברך, שאפילו מי שחיוב קרבנו תלוי בהעלם דבר, גם הוא מביא אשם תלוי(2), נכתוב "וכפר עליו הכהן על שגגתו". ולמה לי ההוספה שהוסיף הכתוב וכתב "אשר שגג"?

אלא הא קא משמע לן בהוספה זו, דעד דאיכא כל חטאו בשגגה רק בו דיבר הכתוב,

ואפילו לרבי שמחייב כהן גדול בשגגת מעשה בעבודה זרה, מודה שאינו מביא אשם תלוי. ולכן נראה לבאר כדברי הרשב"א [בתשובה תקנ"ג] שהקשה כיצד יתכן למעט אשם תלוי בעבודה זרה, והלא בריש כריתות שנינו כי חייבין אשם תלוי על שגגת עבודה זרה, ולכן העמיד את דברי הספרי רק בכהן משיח. ועיין בחידושי הגרי"ז [עה"ת שם] שהביא דברי הרשב"א, וביאר בארוכה כיצד משמע מהפסוק שמדובר דוקא בכהן משיח.

2. כך נראה ביאור הגמרא לפי רש"י ור"ח, אך בחפץ ה' [לבעל אור החיים] ובשערי יוסף [לרב חיד"א] ביארו שאם הכוונה לפסוק מאשם תלוי רק את ב"ד, כי חטאם תלוי בהעלם דבר

בשוה, שאם יתחייב בתור יחיד והתמנה למשיח או להיפך, נפטר מקרבנו אף שהמחייב והקרוב שוין, כיון שאין חיוב המשיח מתורת יחיד נפטר בשינוי מעמדו, ולכן הוצרך התנא לומר שחיובו רק בדבר שזדונו כרת, כי זהו מפרטי החיוב של משיח, וביחיד אינם נוהגים.

1. הנצי"ב על הספרי [בפרשת שלח קי"ב] הוכיח שהנידון בסוגיין הוא לגבי אשם תלוי הבא על שאר מצוות, כי על עבודה זרה ממעטינן [בספרי שם] שאפילו יחיד אינו מביא אשם תלוי, ולפי זה כוונת רש"י שכתב בביאור הברייתא "שאינן מביא שום אשם תלוי". היינו אפילו בשאר מצוות, אולם רש"י סנהדרין [סא:]: כתב שאין מביאין אשם תלוי על שום לא הודע,